

ANALELE PUTNEI

VIII

2012

1

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE.....	5
COLOCVIILE PUTNEI, XI	
ALEXANDRU PÎNZAR, Câteva observații privitoare la „locul” bisericii Sf. Dumitru din Suceava și „ograda domnească” în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.....	7
OVIDIU CRISTEA, NAGY PIENARU, Țara Românească, Moldova și bătălia de la Bașkent	17
ȘTEFAN ANDREESCU, Ștefan vodă la Cetatea Albă	37
NAGY PIENARU, OVIDIU CRISTEA, Campania otomană din 1484. Mărturia lui Ibn Kemal	43
LIVIU PILAT, Ștefan cel Mare între cruciadă și „apărarea Ortodoxiei” (1499–1502).....	59
TUDOR-RADU TIRON, Steagurile heraldice ale lui Ștefan cel Mare. Certitudini și ipoteze în lumina informațiilor mai vechi sau mai noi	71
ȘTEFAN S. GOROVEI, Egumenii Putnei (secolele XV–XVII). Capcane false, controversate inutile	93
MONAH ALEXIE COJOCARU, Pomelnice din Mănăstirea Putna	125
ȘTEFAN S. GOROVEI, Din nou despre Ghervasie de la Putna	187
MONAH IUSTIN TABAN, Doisprezece ani de viață putneană sub egumenul Grigorie Volcinschi (1919–1931)	213
MONAH ALEXIE COJOCARU, File de jurnal și alte documente inedite din arhiva personală a eclesiarhului putnean Lavrentie Kirilescu	229
LIVIU PAPUC, Alte pelerinaje putnene în perioada interbelică	269
ANDREI PIPPIDI, O descriere uitată a Mangopului.....	285
ELENA FIREA, De la text la imagine: reprezentări ale scenei <i>Aducerii moaștelor Sf. Ioan cel Nou la Suceava</i> în arta medievală moldovenească	291

MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Născută spre a fi doamnă: Maria, ultima soție a lui Ștefan cel Mare	315
ELKA BAKALOVA, À la recherche du prototype des Évangiles princiers roumains.....	349
LUCREȚIA PICUI, <i>Liturghierul</i> de la Sucevița, 1607 – un manuscris regăsit....	375
NICOLAE GHEORGHÎĂ, De la neumă la interpretare sau despre procesul compozițional în muzica bizantină.....	389
MONAHIA PANTELIMONA SOARE, Manuscrisul muzical de la Dragomirna	409
*	
ABREVIERI	437

ANALELE PUTNEI

VIII

2012

1

CONTENTS

FOREWORD.....	5
THE PUTNA COLLOQUIA, XI	
ALEXANDRU PÎNZAR, Several Remarks about the “Place” of St. Demetrius Church from Suceava and “the Princely Yard” in the Second Half of the 18 th Century.....	7
OVIDIU CRISTEA, NAGY PIENARU, Wallachia, Moldavia and the Battle of Baskent.....	17
ȘTEFAN ANDREESCU, Prince Stephen the Great at Moncastro.....	37
NAGY PIENARU, OVIDIU CRISTEA, The Ottoman Campaign in Moldavia (1484). Ibn Kemal’s Testimony.....	43
LIVIU PILAT, Stephen the Great between Crusade and “Defending Orthodoxy” (1499–1502).....	59
TUDOR-RADU TIRON, The Heraldic Flags of Stephen the Great. Certainties and Hypothesis in the Light of Newer and Older Information.....	71
ȘTEFAN S. GOROVEI, Les higoumènes du Monastère de Poutna (XV ^e –XVII ^e siècles). Faux pièges, controverses inutiles.....	93
MONK ALEXIE COJOCARU, Diptychs from the Putna Monastery.....	125
ȘTEFAN S. GOROVEI, De nouveau sur Gervais (Ghervasie) de Poutna.....	187
MONK IUSTIN TABAN, Twelve Years of Life in the Putna Monastery under Hegumen Gregory Volcinschi (1919–1931).....	213
MONK ALEXIE COJOCARU, Journal Pages and Other Novel Documents from the Personal Archive of Laurentius Kirilescu the Sacristan of Putna.....	229
LIVIU PAPUC, Other Pilgrimages to Putna between the Two World Wars.....	269
ANDREI PIPPIDI, An Old Description of Mangoup Kale.....	285
ELENA FIREA, From Text to Image: Representations of <i>The Bringing of St. John the New’s Relics to Suceava Scene</i> in Moldavian Medieval Art.....	291

MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Née pour être princesse: Marie, la dernière épouse d'Étienne le Grand	315
ELKA BAKALOVA, In Search of a Model for Illuminated Royally Commissioned Gospels in Romania	349
LUCREȚIA PICUI, The <i>Missal</i> from Sucevița, 1607 – A Rediscovered Manuscript	375
NICOLAE GHEORGHÎĂ, From Neume to Interpretation or about the Compositional Process in the Byzantine Music	389
NUN PANTELIMONA SOARE, The Musical Manuscript from Dragomirna....	409
*	
ABBREVIATIONS	437

CUVÂNT ÎNAINTE

În perioada 31 august – 3 septembrie 2011, Mănăstirea Putna a fost gazda unei noi ediții a „Colocviilor Putnei”, cea de-a XI-a, organizată, ca întotdeauna, de Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare”. În afară de temele deja consacrate – epoca lui Ștefan cel Mare și Mănăstirea Putna –, reuniunea din acest an a mai inclus în programul său comunicări referitoare la case și reședințe domnești, precum și la muzica medievală, cu prilejul împlinirii unei jumătăți de veac de la copierea *Antologhionului* lui Eustatie, protopsaltul de la Putna. O întreagă secțiune, cea dedicată manuscriselor, s-a desfășurat la Mănăstirea Sucevița, de unde provin unele dintre cărțile supuse cercetării. N-au fost ocolite, desigur, nici domenii ilustrate și cu alte prilejuri (heraldica, vexilologia, istoria artei).

Organizate în șase ședințe, cele 33 de comunicări înscrise în program au aparținut unor cercetători din București, Cluj, Iași, Pitești, Suceava, din mănăstirile Dragomirna și Putna, precum și din Bulgaria, Franța și Rusia: Paraschiva-Victoria Batariuc, *Case domnești în cuprinsul unor mănăstiri din Moldova*¹; Adrian Andrei Rusu, *Voievodul „în cetatea sa de scaun”. Despre locul din care izvora istoria medievală a Moldovei: cetatea Sucevei*²; Alexandru Pînzar, *Câteva observații privitoare la „locul” bisericii Sf. Dumitru din Suceava și „ograda domnească” în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea*; Ovidiu Cristea, Nagy Pienaru, *Anul 1473 – Moldova, Țara Românească și bătălia de la Bașkent*³; Șerban Papacostea, *Ștefan cel Mare și turcii: războiul pierdut din 1473–1486 în două documente noi*⁴; Ștefan Andreescu, *Ștefan cel Mare la Cetatea Albă în iarna 1484–1485*⁵; Nagy Pienaru, Ovidiu Cristea, *Campania lui Baiazid al II-lea în Moldova în cronica lui Ibn Kemal*⁶; Liviu Pilat, *Ștefan cel Mare între cruciadă și „apărarea Creștinătății ortodoxe” (1499–1501)*⁷; Benoît Joudiou, *Cruciada – responsabilitate ecumenică în războaiele împotriva Imperiului Otoman în a doua jumătate a secolului al XV-lea*⁸; Raluca Iosipescu, *Ștefan cel Mare și porturile dunăreano-pontice românești*⁹; Tudor-Radu Tiron, *Steagurile heraldice ale lui Ștefan cel Mare. Certitudini și ipoteze în lumina informațiilor mai vechi sau mai noi*; Sorin Iftimi,

¹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

² Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

³ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁴ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁵ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁶ Se publică aici, cu un alt titlu.

⁷ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁸ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

*Despre chipurile lui Ștefan cel Mare, cu prilejul identificării unui portret necunoscut (1803)*¹⁰; Ierom. Dosoței Dijmărescu, *Cele trei slujiri ale conducerii în tradiția ortodoxă*¹¹; Ștefan S. Gorovei, *Egumenii Putnei (secolele XV–XVII). Capcane false, controverse inutile*; Monah Alexie Cojocaru, *Pomelnicele Putnei*¹²; Alexandru Pascal, *Din istoria scrierii de carte în Mănăstirea Putna în secolele XV–XVI*¹³; Ștefan S. Gorovei, *Din nou despre Ghervasie de la Putna*; Monah Timotei Tiron, *Mănăstirea Putna în timpul egumeniei arhimandritului Arcadie Ciupercovici*¹⁴; Monah Iustin Taban, *Doisprezece ani de viață putneană sub egumenul Grigore Volcinschi (1919–1931)*; Monah Alexie Cojocaru, *File de istorie a Mănăstirii Putna în arhiva Mănăstirii Dragomirna*¹⁵; Liviu Papuc, *Alte pelerinaje putnene în perioada interbelică*; Sergiu Iosipescu, *Despre demitizarea istoriei militare a Moldovei sub Ștefan cel Mare*¹⁶; Bogdan-Petru Maleon, *Moldova lui Ștefan cel Mare în scrierile lui Iulius Ruggieri*¹⁷; Andrei Pippidi, *O descriere uitată a Mangopului*; Elena Firea, *De la text la imagine: reprezentări ale Sf. Ioan cel Nou în Moldova secolelor XV–XVI*¹⁸; Maria Magdalena Székely, *Născută spre a fi doamnă: Maria, ultima soție a lui Ștefan cel Mare*; Radu G. Păun, *Muntele Athos și tradiția sârbo-bizantină în Moldova urmașilor lui Ștefan cel Mare. Câteva observații*¹⁹; Ivan Biliarsky, *Une copie méconnue de la variante dite „paléologique” du Synodicon de l’Orthodoxie dans la Bibliothèque de l’Académie Roumaine*²⁰; Elka Bakalova, *À la recherche du prototype des Évangiles princiers roumains*; Lucreția Picui, *Liturghierul, Sucevița, 1607 – un manuscris regăsit*; Nicolae Gheorghiță, *De la neumă la interpretare sau despre procesul compozițional în muzica bizantină*; Monahia Pantelimonă Soare, *Manuscrisul muzical de la Dragomirna*; Constantin Secară, *Actualitatea studierii manuscriselor muzicale circumscrise Școlii muzicale de la Putna. Perspective paleografice și teologice*²¹.

Ca de obicei, studiile se publică în ordinea în care au fost incluse în programul Colocviilor.

REDACȚIA

¹⁰ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹¹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹² Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

¹³ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁴ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁵ Se publică aici, cu un alt titlu.

¹⁶ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁷ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁸ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

¹⁹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

²⁰ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

²¹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.